

Surogat majke

Sigurno je da se sa reformisanjem zastarelih zakona mora započeti, ne samo zbog obaveza koje zahteva proklamovani željeni ulazak u evropsku porodicu, već i zbog nas samih. Građanski zakonik jedan je od ključnih u tom procesu prilagođavanja. Osim pomenutih rešenja, pominje se i veća izjednačenost bračne i vanbračne zajednice, crkvenog i opštinskog venčanja, osnivanje alimentacionog fonda, nepotpuno usvojenje... Uvođenje nove institucije - alimentacionog fonda, znači da bi se iz njega plaćalo održavanje deteta sve dok tu obavezu ne preuzme tuženi roditelj. Ako dužnik nije platio alimentaciju tri meseca uzastopno ili pola godine sa prekidima, dete će isplatiti Fond, ali će potom juriti dužnike i vratiti novac - i to sa 10 odsto kamate. Za pretpostviti je da ovaj deo regulacije porodičnih odnosa neće naići na otpor.

Međutim, legalizacija surogat-majke svakako nije tradicionalni model dobijanja potomstva, niti je do sada bilo dozvoljeno. Prema Prednacrtnu GZ, biće ozakonjeno sklapanje ugovora između buduće majke i žene koja će za nju nositi i roditi bebu. Surogat-majke neće imati nikakvu naknadu, osim za troškove trudnoće i rađanja. Uvodi se mogućnost da dete bude začeto veštačkom oplodnjom jajne ćelije buduće majke, a da se razvija u materici žene koja će roditi bebu. Ako se usvoji predlog koji sadrži novi zakonik, žena koja ima jajne ćelije sposobne za oplodnju, a nema matericu, moći će da postane majka uz pomoć druge žene s kojom zaključi ugovor o rađanju.

Kao ugovorne strane u budućem zakoniku, kako je objavila Politika, označeni su nameravani roditelji i surogat-majka. Propisano je i ko ne može biti surogat-majka, jer je takav ugovor nedozvoljen između bliskih i daljih rođaka. Kao alternativno rešenje predloženo je da surogat majka može biti bliski srodnik u slučaju da ona samo "iznajmljuje" matericu, dok nameravana majka daje jajnu ćeliju.

Kada će novi građanski zakonik i, sa kakvim rešenjima od ponuđenih i pomenutih stupiti na snagu, još je neizvesno jer se javna rasprava o Nacrtu zakona očekuje tek narednih meseci.

Ceo zakonik se, inače, sastoji od tri celine, a u trećem delu koji se dotiče porodičnih odnosa, ispisano je čak 380 članova. Oni koje su radikalno izmenjeni u odnosu na postojeći Porodični zakon rezultat su usklađivanja sa međunarodnim konvencijama u toj oblasti.

Lepši i stariji Višegrad

PIŠE: SLOBODANKA AST

Kao u nekom graditeljsko-arhitektonskom delirijumu režiser Emir Kusturica ide iz jednog graditeljskog megalomanskog projekta u drugi: posle Drvengrada, svojevrsne srpske kopije američkog kiča viđenog samo u Floridi gde niču antički gradovi, kopije gotskih zankova i originali falsifikata engleskih dvoraca nekada, po filmovima poznati režiser sad u Višegradu, uz pokroviteljstvo Milorada Dodika, gradi Kamengrad, kompleks stilski neujednačenih pastističkih zdanja, koja će se prostirati u centru Višegrada, nedaleko od legendarnog mosta po kome je Andrić nazvao svoj čuveni roman.

Ove kamene kulise, verovatno najskuplja filmska scenografija koja je ikad napravljena, trebalo bi da budu u funkciji snimanja sledećeg Kusturičinog filma "Na Drini ćuprija", ali bi Kamengrad ostao kao trajno komunalno-turističko-simbolična ostavština dvojca Kusturica-Dodik. Ceo ovaj gotovo neverovatni poduhvat mnogo podseća na građenje novog "još lepšeg i starijeg Višegrada".

Mora se priznati da je Kusturica majstor za spektakle: već početak radova na Kamengradu imao je maltene sesildemilovske prizore: hor je pevao "Karminu Buranu", tu je bio i simfonijski orkestar RTS, ali i grmljavina bagera, buldožera i višetonskih valjaka. Novinari su sa lica mesta izveštavali da se tresao čitav Višegrad sa sve starim mostom.

"Uzbuđen sam! Imam utisak da radim najznačajniju stvar u životu"! poverio je Kusturica novinarima. On objašnjava da je "projekat Kamengrada nastao na osnovu fikcije i potrebe da se nešto da Višegradu".

Kusturica sebe vidi u jednoj važnoj, mesijanskoj ulozi:

"U istoriji je vrlo teško napraviti grad u kojem tradicija nije ostavila nikakav trag. Višegrad je jedan od retkih gradova u svetu koji je to uspeo. U njemu objektivno, osim 'Lotikinog hotela', koji je nakardano obnovljen i sadašnjeg hotela uz most ne postoji ni jedan simbol građanskog života... Ovaj grad koji nosi Andrićevo ime treba da se formira kao urbano jezgro koje miri i koje od ove

klanice stvara nešto što je propušteno kao lekcija iz istorije", kaže samouvereno Kusturica i poručuje da je njegov neimarski poduhvat "zapravo rekonstrukcija nečeg što nije bilo, a trebalo je da bude". Ni manje ni više! Dakle, još jedna lekcija iz istorije: Bosna bez "Turaka" i "balija". Po meri Nemanje Kusturice i desne mu ruke Milorada Dodika u Višegradu niču glavna ulica, trg, crkva, pozorište, univerzitet, hotel, Andrićeva kuća... Kusturica zadovoljno objašnjava novinarima:

"Tu su svi stilovi, pa i renesansa, koju bi balkanski narodi imali da nije bilo Turaka". I tako graditelj Kusturica pravi reviziju istorije, piše novu, lepšu, stariju sa sve renesansom.

Mehmed-paša Sokolović je Višegradu podario ćupriju na Drini, a četiri veka kasnije, Emir Kusturica izjavljuje: "Ja sam novi Mehmed-paša! Ali, obrnuta varijanta!"

Graditeljski pohod novog paše ne zaustavlja se ovde na Drini: Kusturica nagoveštava da će i u Trebinju, gde snima film o pravoslavlju, ostaviti svoj graditeljski pečat!?

Ako je suditi po maketama Kamengrada, izjavama i objašnjenjima glavnih aktera ovog megalomanskog poduhvata, nije reč samo o arhitektonskom kiču, pseudoistorijskoj tvorevini koja će koštati najmanje 20 miliona eura, već i o svojevrsnom intelektualnom, pa i političkom beščašću - prekrajanju istorije, svojevrsnoj novoj epizodi "deset krvavih godina" drugim sredstvima.

NAJVEĆI KRST

Nije Kusturica jedini graditelj-megaloman na ovim našim prostorima: mesecima se medijima širila priča da u Nišu, na brdu Vinik (400 metara), niče najveći krst na svetu, da će sa svojih

PRIČA O TRI TITA

Pre ravno dve decenije, 1991. godine, spomenik Josipu Brozu Titu (autor Frane Kršinić) visok šest metara i težak dve i po tone, koji je 30 godina dominirao glavnim trgom dotadašnjeg Titovog Užica, uklonjen je uz svu tešku građevinsku mašineriju. Neki tvrde da je ispraćen psovkama i kletvama novoo-svešćenih ideologa, drugi kažu da je većina Užičana bila zbunjena brutalnim uklanjanjem ovog "prirodnog" užičkog toponima sa tadašnjeg Trga partizana. Spomenik je skrajnut iza užičkog Narodnog muzeja: prvo je položen, pa uspravljen. Jedino se užički SUBNOR od početka krajnje ozbiljno zalagao za povratak spomenika na staro mesto. Borci, ali i neki ideološki neopredeljeni vrteli su nezadovoljno glavom na ovo rušenje spomenika, na predlog da se umesto spomenika postavi fontana iz koje će se točiti pivo, da se tu održavaju "rejevovi"... Ministar Velimir Ilić posavetovao je Užičane, da ne bi bilo loše da se na ogromnom trgu umesto spomenika "namontira jedna prelepa crkva".

Tri godine kasnije, iz ratom opustošenog Ruda, doputovao je u Užice još jedan spomenik Titu!? Bio je to rad Antuna Augustinčića, kopija "kumrovačkog" spomenika maršalu Titu, koji je pokupljen, navodno u istorijskom gradiću Rudo: priča kaže da su zaposleni u Muzeju Prvoj proleterskoj tokom ratnih devedesetih odlučili da "kumrovačkog Tita" prodaju kao "otpadni materijal" firmi *Inos Sinma* u Užicu i da sebi obezbede, kako su izračunali, šest mesečnih plata. Život je fantastičniji nekad od najludih snova: čuvari

muzeja revolucije u legendarnoj bosanskoj kasabi, krčme spomenik vrhovnog komandanta čiji su borci proslavili mestašce iza sedam gora i usred ratnih razaranja prenose težak bronzani spomenik Titu na volovskoj zaprezi sve do Priboja, odakle ga prebacuju u Užice.

Tako su se dva najznačajnija vajarska rada posvećena Josipu Brozu Titu srela u gradu koji je nekada nosio njegovo ime. Taj novopridošli "Tito" stigao je u magacin preduzeća *Inos Sinma*, koje se bavi preradom i trgovinom sekundarnog i industrijskog otpada, gde i danas stoji zaključan u metalnom kavezu. Bilo je pokušaja kolekcionara da se te dve skulpture otkupe, ali za sada skulpture ne menjaju vlasnike. Možda su vlasnici svesni da će cena ovih spomenika Titu, ali i jednom vremenu, samo rasti i da sve treba dobro marketinški iskoristiti?

I danas Užičani pričaju da sredinom sedamdesetih, tokom snimanja filma *Užička republika*, niko od lokalnih meštana nije hteo ni da statira u ulozu četnika, pa je zbog toga morao biti angažovan neki pukovnik JNA sa svojom jedinicom. Ona druga struja ima priču sa drugačijim predznakom: navodno, 1941, niko nije hteo u partizane, nego su tokom Užičke republike svi držali zamandaljene prozore.

Dva Tita, užički i "kumrovački", danas se nalaze u Užicu. Nedostaje još onaj jedan, velenjski iz Slovenije. On je na svom mestu, na centralnom trgu rudarskog grada Velenja. Netaknut i ukrašen cvećem.

80 metara biti veći i od onog u Rijju, da će danju biti katolički, a noću će, obasjan laserskim zracima, isijavati slatko pravoslavlje. "Krst je projektovan po zakonima zlatnog preseka božanske fascinante proporcije", objašnjavaju arhitekta Miomir Vasov i Dragan Zlatkov, autori idejnog rešenja krsta koji bi trebalo da bude visok kao zgrada od 30 spratova, kakva u Nišu ne postoji.

Povod za podizanje ovog jedinstvenog spomenika je 17 vekova od kada je rimski car Konstantin, rođen u Nišu, doneo ukaz, Milanski edikt, kojim se hrišćanstvo izjednačava sa drugim religijama. U medijima se jedno vreme tim povodom naširoko pričalo o procvatu turizma u niškom kraju, o novim hotelima, parkovima, o dolasku pape... pričalo se i o biznismenima koji će finansirati podizanje ovog najvećeg krsta na svetu. Vruće glave su počele izgleda da se hlade kad se prešlo na hladnu računicu i „finansijsku konstrukciju“, a možda i pod utiskom činjenica iz svakodnevnog života grada koji je, kako je napisao jedan sumorni niški "blogger," poluzavršen, a polusrušen, u kome se gase jedna industrija za drugom, u kome je ogroman procenat stanovništva ostao bez posla, u kome razvaljenim ulicama i trotoarima, idu sumorna lica... Još nije sugurno da li je Niš definitivno odustao od megalomanske ideje o najvećem krstu na svetu, ali sada se u medijima sve češće govori o Nišu kao najvećem gradu u „dolini gladnih“...

Kragujevac koga muče slične teške bolesti tranzicije ipak nije odustao od „Verkovog krsta“, kako su ga neki nazvali po gradonačelniku: bez obzira na to što je javnost bila podeljena, gradske vlasti su ipak odlučile da na ulasku u grad podignu krst visok 18 metara. Čak i najpokorniji vernici misle da krstu nije mesto tu, nasred puta. Šljašti, neki misle čak ometa saobraćaj. Verska osećanja sigurno ne budi. Ima još učesnika u ovom neobičnom nadmetanju novoprobudjenih pravoslavaca. Novine pišu da je Hadži Miloš Vidaković iz pokreta "Trn", docent na Državnom univerzitetu u Novom Pazaru najavio izgradnju najvećeg krsta na svetu, na Mučnju, najvišem vrhu Zlatibora. Krst bi trebalo da ima visinu od neverovatnih 333 metra!? Cena 20 miliona eura!?

"Veliki je to novac, ali ako bude po milosti Božijoj, to će se ostvariti", poručuje Vidaković.

Ko ovde ne poludi taj nije normalan, kaže jedan aktuelni aforizam *Made in Serbia*.

Niču krstovi, niču crkve na sve strane, a crkve su poluprazne, komentarisao je nedavno aktivnost ovih graditelja sociolog religije Mirko Đorđević.

Ima kod nas preterivanja i kod drugih vernika: muslimani su u selu Delimeđe podigli džamiju sa dva minareta od 80 metara! Sada su to najviši minareti na Balkanu, a džamija, dar bogatih Sandžaklija, gastarbajtera, postala je islamski centar.

NAJVEĆI ISUS

Ali, ludilo podizanja ogromnih krstova, spomenika i megalomanije ne drma samo ovu zemlju. Krst pored Skoplja visok je 68 metara, na brdu Hum kraj Mostara postavljen je krst od "samo" 33 metra, gradonačelnik Splita Željko Kerum objavljuje urbi et orbi da će na Marjanu, iznad Splita, postaviti najvećeg Isusa na svetu koji će biti visok 39 metara, devet metara viši od najpoznatijeg u Rio de Žaneiru.

Izgleda da Kerumove graditeljske halucinacije o "najvećem Isusu" neće proći na ovoj tački: Marjan je zaštićen raznim zakonima i urbanističkim planovima, ali mu je uspelo da na Gradskom vijeću progura zamisao da i Split dobije jedinstveni Panteon:

NI ZA VREME OKUPACIJE...

"Nepoznata lica" ruše spomen-biste, spomenike i spomen ploče narodnim herojima. Grafitima su oskrnavljene biste Moši Pijade, Loli Ribaru, Đuri Đakoviću na beogradskom Kelemegdanu, plavom farbom i znacima pokreta "Obraz" išarani su spomenici narodnim herojima Dragojlu Dudiću i Milići Pavlović u Parku Vide Jocić na Jadru, u Valjevu. Vandali su se "obračunali" i sa spomenikom Stevanu Filipoviću... U Nišu je *Nacionalna organizacija Srbska akcija* "preuzela odgovornost" putem internet-sajta za skrnavljenje nekoliko spomenika narodnim herojima iz Drugog svetskog rata... Žrtve ovog novog vandalizma i varvarstva su i pisci Milovan Glišić, čija je bista unakažena u Valjevu, a spomenik Bori Stankoviću oskrnavljen je u njegovom Vranju, neke Nišljije ne ostavljaju na miru bronzanog Šabana Bajramovića... U Beogradu je ukraden, razvaljen sa postamenta, bronžani spomenik Dečak sa Čukur-česme (delo Sime Roksandića). Nakon nekoliko meseci skulptura je pronađena na otpadu: prodana je izlomljena na nekoliko delova...

Mnogi su se zapitali, kakvi smo to ljudi? Stariji Beograđani tvrde da se slični vandalizmi nisu dešavali ni za vreme okupacije...

grad će podići spomenik Franji Tuđmanu, Kerumovom političkom idolu, i to ne na nekom gradskom trgu, kako je prvobitno bilo zamišljeno, već na samoj rivi, gde će mu društvo praviti spomenik papi Jovanu Pavlu II, ali i grandiozni spomenik Domo- vinskom ratu i braniteljima. Kerum je imao name- ru da podigne spomenik i generalu Anti Gotovi- ni, a neke novine pišu i samom sebi!? Izgleda da su se za sada tu zaustavile graditeljske halucina- cije splitskog gradonačelnika koji poručuje da spo- menike na splitskoj rivi gradi "u inat svim 'urba- nim Jugoslavenima', koji su se udomaćili u dvjema najvećim strankama".

Spomeničko ludilo trese i Skoplje. Monumane- talni spomenici u stilu baroka koji je Evropom vla- dao u XVII veku sada menjaju i izgled i dušu neka- da šarmantnog modernog glavnog grada koji ima i delove koji su zadržali šarm stare čaršije, ali sada je sve što niče u znaku baroka. Makedonija je u kata- strofalnoj ekonomskoj situaciji, ali u glavnom gradu niče više od 30 spomenika! Tu su spomenici caru Justinijanu, caru Samuilu, Goce Delčevu, Karpošu, Ćirilu i Metodiju, pa i jednom Albancu, Skenderbe- gu. Naravno, najveći je posvećen Aleksandru Make- donskom; to je kolosalni spomenik visok 24 metra koji se vidi iz svakog kutka glavnog grada. Bron- zani spomenik Aleksandra Makedonskog na konju ne impresionira samo svojom veličinom već i svo- jom cenom - 10 miliona eura! Gradi se i Trijumfal- na kapija, i narodno pozorište, i muzej VMRO... Najav- ljena je i gradnja spomenika Filipu II Makedonskom koji treba da bude metar viši od spomenika Aleksan- dru Makedonskom.

Makedonija je u samom evropskom vrhu po broju nezaposlenih, trećina građana traži

posao, trećina živi ispod granice siromaštva, kaže statistika. Protivnici ovih megalomanskih projekata smatraju da je pametnije bilo dati te milione eura u oživljavanje duvanske, prehrambene i industrije vina. Neki ogorčeno poručuju da su ogromna sredstva data na kič spomenike. Većina građana ipak izražava nacionalni ponos što sad "imaju šta da pokažu turistima".

Glavni grad Makedonije koji je 26. jula 1963, stra- dao u velikom zemljotresu, kada je poginulo nekol- ko hiljada ljudi, porušeno je gotovo 80 odsto zgra- da, već godinama je u potrazi za svojim izgubljenim vizuelnim identitetom. Futuristički projekat novog Skoplja čuvenog japanskog arhitekta Kenzo Tange

nije nikad u celini završen, a onda je usvojen pro- jekat Skoplje 2014, koji je sve okrenuo naglavač- ke: na talasu makedonskog etnonacionalizma niču crkve i spomenici nacionalnim junacima i mitovima.

"Gradi se nostalgija prema jednom gradu koji nikada nije ni postojao", sažeto kaže arhitekta Meri Batokaja. Očigledno, na Balkanu se matri- ca ponavlja, pa se gradi i jedno "starije i lepše Skoplje".

Projekat Skoplje 2014, nije izvao samo polemi- ku u makedonskoj javnosti, već je pogoršao iona- ko loše odnose sa Grčkom, nastale još 1991, oko prava Makedonije da koristi ime severne grčke pokrajine iz antičkog doba. Grandiozni spome- nik Aleksandru. Makedonskom u Skoplju, koji je nadmašio po gabaritima onaj koji su Grci podigli Aleksandru u Solunu, Grci su "pročitali" kao još jednu provokaciju susedne zemlje, kao i preime- novanje aerodroma u Petrovcu koji sada nosi ime Aleksandar Veliki.

Na blakanskim prostorima gde je rekordan broj ljudi ostao bez posla, gde je privreda na izdisaju, gde su razoreni i putevi i sela, bolje bi bilo graditi ili makar opraviti i okrečiti škole i bolnice, obdani- šta, pomagati nadarenu decu. Svi ovi skupi mega- lomanski projekti, podizanje spomenika, zidanje novih "lepših i starijih" gradskih četvrti, kao i ruše- nje spomenika i preimenovanje ulica, pa i gradova, ima i jasnu političku poruku: onim drugima poruču- jemo da ovo više nije njihov grad, ako je i bio. Šoven- ski neimari imaju samo jednu poruku - naša crkva je viša od vaših minareta, naš krst je najveći i treba da pokaže valjda, ko je većinski narod i da bude važ- niji od ustava koji kaže da je ovo sekularna država. Suština ove balkanske matrice u pomami spomenič- kog ludila je da su to provenstveno projekti protiv onih drugih.

Spomeničko ludilo samo je materijalni prilog upor- nim pokušajima prekrajanja istorije, novih lekcija, kako to kaže Kusturica. Ti novi spomenici, crkve, krstovi, slavoluci, pa i gradovi samo su materijal- ni prilozii novoj nacionalističkoj mitomaniji o nekoj boljoj prošlosti i slavnijoj istoriji i tradiciji, koje nika- da nije bilo, kako doslovce kaže baš jedan od najve- ćih neimara Emir Kusturica.